БЛИЗЬКИЙ СХІД 27.10.2023 | Роберт Місік

Все – правда і брехня водночас

Після терору ХАМАС та відповіді Ізраїлю багато понять втратили актуальність. Втім, ситуація настільки складна, що бракує не тільки слів.

Світ у вогні, і все неправильно й правильно водночас, все сповнено хибної правди й правдивої брехні. Жахливе масове вбивство ХАМАС понад 1400 осіб, у переважній більшості мирних ізраїльтян-євреїв – воєнний злочин за межами всього. Він незрівнянний за своїми масштабами, незрівнянний за своєю жорстокістю й безжальністю, незрівнянний за обсягом терору, який він породжує й поширює, за страхом і панікою, в яку він ввергає суспільство. Вся нація охоплена панікою, шоком і відчуттям повсюдної загрози.

Варто визнати: немає в світі жодної держави, яка після такої події утрималась би від масованої воєнної відповіді. Вкрай неправильно «контекстуалізувати» (годі казати про виправдання) такий жахливий акт, пояснюючи його несправедливістю, стражданнями, гнобленням і приниженням, тобто тим, що було зроблено з палестинцями за 75 років близькосхідного конфлікту. Проте так само неправильно мовчати про історію окупації, несправедливості, терору, про спіраль насильства й перехід від антагонізму до ненависті, про розтоптані паростки надії.

Ці події дають можливість усім сторонам звинувачувати одна одну. Звірства ХАМАС не роблять неправильною критику окупації та утисків місцевого населення. Останні, своєю чергою, не роблять звірства ХАМАС менш огидними. Той, хто починає вираховувати відсотки провини, вже програв. Той, хто вважає, що різанину можна виправдати, втратив моральні орієнтири. І навпаки. Все – правда і брехня водночас.

Той, хто починає вираховувати відсотки провини, вже програв

Масове вбивство не робить Беньяміна Нетаньягу – злого духа ізраїльської внутрішньої політики 20 минулих років, наділеного руйнівною силою – невинним янголом, якого він любить удавати, маніпулюючи громадською думкою. Його

спроби оголосити будь-яку критику праворадикальної політики його уряду «антисемітською» абсурдні. Але не менш, ба навіть більш абсурдні всі спроби використати риторику «антиімперіалізму» або «анти- чи постколоніалізму» для того, щоб представити криваві оргії ХАМАС як закономірні акти опору скривджених колонізованих душ.

Останнє, до речі, показує, наскільки проблематичними стали схема та мова постколоніальної теорії: сьогодні її термінами може оперувати і Путін (який краде цю риторику, щоби вбиратися в костюм борця проти західного панування), і ісламістські вбивці. Неправильно заперечувати антисемітизм, применшувати або ігнорувати ненависть, з якою стикаються євреї. Так само неправильно перетворювати критику антисемітизму на дешевий інструмент політичного піару з метою морально добити кожного, хто бачить світ інакше, ніж праворадикальні ізраїльські урядовці.

Постійно виникає спокуса кричати «так» і «ні» одночасно. Це стосується, зокрема, докорів з боку мусульман, що ми на Заході відмахуємося від палестинських жертв ізраїльської політики або арабських жертв західної політики загалом (від Іраку до Афганістану і Сирії), що вони рідко потрапляють у новини, на відміну від «наших» жертв ісламістського терору. Звинувачення в подвійних стандартах і лицемірстві зрозумілі, але зараз, одразу після жахливого масового вбивства, найменш відповідний момент для них. Якщо хтось хоче протестувати проти вбивства невинних палестинців, краще робити це за іншої, більш доречної нагоди. Святкування вбивства 1400 ізраїльтян – хлопчиків, дівчаток, літніх людей, молоді, батьків і матерів – мабуть, не цілком підхожий привід для цього.

Звинувачення в подвійних стандартах і лицемірстві зрозумілі

Коли висувається так багато претензій, дрібка правди надто часто розчавлюється неправдою, зловмисниками, можливо, подекуди й дурнями. Правди заважають одна одній: безперечно, справедливо, що у жертв нападів ХАМАС з'являється обличчя, що вбиті і зґвалтовані не залишаються просто анонімними цифрами в статистиці, і так само справедливо мусульмани думають, що ми ніколи не дбаємо про жертв західних військових дій, що ми байдужі до страждань жителів Гази. Коли ми називаємо

розтерзаних афганських дітей супутніми втратами, важко заперечувати подвійні стандарти. Неправильно навіть обговорювати правильність чи неправильність таких підрахунків, але так само неправильно просто сліпо їх відкидати.

Ізраїльський рух за мир десятиліттями наголошував, що внаслідок окупації й колоніального насильства дичавіють як окупанти, так і окуповані, й це правда. Проте неправильно використовувати це як виправдання, ба навіть перетворювати це на моральну вседозволеність, коли жертви обставин завжди отримують прощення, ніби вони звільнені від будь-якого осуду.

Порівнювати ісламістський фанатизм ХАМАС, його радикально-консервативні «заповіді чистоти», його маніхейську манеру ділити на своїх і чужих, його воєнні злочини з національно-визвольними рухами минулих часів – це, крім всього іншого, образа переважної більшості цих рухів. Нічого навіть віддалено схожого жоден антиколоніальний рух з легітимними визвольними цілями ніколи не робив.

Неправильно як сприяти розпалюванню війни, вдаючись до риторики, що Ізраїль заслуговує на будь-яку підтримку без жодних «якщо» й «але» і без жодних застережень, так і відмовляти Ізраїлю в підтримці. Переглядаючи новини, я ловлю себе на думці, що більшість слів і речень – порожні й неправильні, так, ніби для правильного мови бракує. Ніби мова захворіла й не вистачає слів, щоб точно описати все це.

Оскільки надія звучить наївно, люди знаходять вихід або в мові війни, або в тихій зневірі

Ізраїль має право на масовану відповідь, і воєнний розгром ХАМАС після акту насильства – більш ніж легітимна мета. Питання тільки, чи досяжна вона на практиці. Найімовірніше, Ізраїль не має жодної реальної альтернативи, яку міг би спробувати. Водночас реакція на воєнний злочин не звільняє Ізраїль від зобов'язання не скоювати воєнних злочинів проти цивільного населення. Водночас нехай хтось пояснить мені, як має відбуватися воєнна операція проти терористичного угрупування, що закріпилося в густонаселених районах серед цивільного населення, щоб масові воєнні злочини не були просто логічним

наслідком.

Істина полягає в тому, що тільки політичне рішення, на якому наполягають гуманісти чи не всіх країн (можливо, підкріплене практичним розумом реальних політиків), може допомогти впоратися з проблемою. Але слід визнати: після десятиліть взаємного насильства це звучить недоречно, якщо не безнадійно. Навіть правильні речі здаються пустопорожніми фразами. Оскільки надія звучить наївно, люди знаходять вихід або в мові війни, або в тихій зневірі.

Я нечасто оплакую державних діячів. Востаннє – коли сидів з відкритим ротом перед телевізором і дивився новини та кадри вбивства Іцхака Рабина. Це було в 1995 році, майже 30 років тому. Будь-хто молодший за мене, хто також поступово перетворюється на живого свідка історичних подій, уже навіть не пам'ятає, що колись існувала надія, що її можна було зруйнувати.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Спільна публікація Social Europe і IPS-Journal

Роберт Місік
Відень

Роберт Місік (Robert Misik) – письменник та есеїст. Публікується в багатьох німецькомовних газетах і журналах, зокрема в Die Zeit і Die Tageszeitung.